

Sygnatura akt II Ca 933/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Anna Nowak
Sędziowie:	SO Katarzyna Oleksiak (sprawozdawca) SO Katarzyna Serafin-Tabor
Protokolant:	Agnieszka Zapalska

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2013 r. w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. S. (1)

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Chrzanowie

z dnia 21 grudnia 2012r., sygnatura akt I C 165/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Chrzanowie do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt II Ca 933/13

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 25 października 2013 roku

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 21 grudnia 2012 roku Sąd Rejonowy w Chrzanowie w sprawie o sygn. akt I C 165/12 oddalił powództwo M. S. (1) przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę, a nadto zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 2 417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, obciążając nieuiszczonymi kosztami postępowania Skarb Państwa.

Z poczynionych przez Sąd I instancji ustaleń wynika, że w dniu 17 stycznia 2005 roku matka powoda – M. S. (2) uległa wypadkowi komunikacyjnemu, którego sprawcą był kierujący samochodem m-ki F. (...) G. S.. W wyniku doznanych obrażeń M. S. (2) zmarła w dniu 24 stycznia 2005 roku. Sprawca wypadku został wyrokiem Sądu Rejonowego w

Chrzanowie z dnia 29 września 2005 roku, sygn. akt II K 354/05, utrzymanym przez Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2006 roku, sygn. akt IV Ka 1671/05, uznany za winnego popełnienia czynu określonego w art. 177 § 2 k.k. i skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania na okres próby lat 3. Sąd I Instancji ustalił nadto, iż powód M. S. (1) za namową swojego syna, który pracuje jako konsultant w (...) S.A. w L., w dniu 15 września 2011 roku sporządził oświadczenie dotyczące stosunków łączących go ze zmarłą matką, a w dniu 30 grudnia 2011 roku zgłosił roszczenie do (...) S.A. w W. o przyznanie kwoty 30 000 zł tytułem zadośćuczynienia za śmierć matki. Pismem z dnia 4 stycznia 2012 roku ubezpieczyciel odmówił wypłaty przedmiotowego zadośćuczynienia.

Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy uznał, że powodowi nie przysługuje prawo dochodzenia roszczenia z tytułu zadośćuczynienia za śmierć matki na podstawie przepisów kodeksu cywilnego obowiązujących w dniu zdarzenia, albowiem strona pozwana nie ponosi odpowiedzialności z tytułu stosunku ubezpieczenia w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 3 sierpnia 2008 roku. Dopiero bowiem z tym dniem został wprowadzony do porządku prawnego przepis art. 446 § 4 k.c., wyrażający wprost zasadę, zgodnie z którą sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Oparcie zaś roszczenia – tak jak uczynił to powód – na dyspozycji art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. nie może odnieść w realiach sprawy skutku, albowiem przed dniem 3 sierpnia 2008 roku dochodzenie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę przez członków rodziny zmarłego nie znajdowało podstawy prawnej.

Apelację od wyroku wywiódł powód, zaskarżając go w całości oraz zarzucając:

1. Naruszenie przepisów postępowania:

- art. 227 k.p.c. oraz art. 217 § 1 k.p.c. poprzez bezzasadne oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego psychologa, która miała na celu wyjaśnienie w całości zagadnień wymagających wiadomości specjalnych dotyczących stanu emocjonalnego powoda w związku ze śmiercią matki;
- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób niewszechstronny, sprzeczny z zasadami doświadczenia życiowego oraz wybiórczą ocenę materiału dowodowego;

2. Obrazę przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. polegającą na przyjęciu, iż brak jest podstaw do przyznania zadośćuczynienia na rzecz powoda na skutek śmierci matki.

W następstwie tak sformułowanych zarzutów strona skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kwoty 50 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i wraz ze zwrotem kosztów procesu za obie instancje.

W uzasadnieniu swojego stanowiska apelujący wskazał, iż Sąd Rejonowy przy częściowo ustalonym stanie faktycznym nie uwzględnił okoliczności przemawiających za zasądzeniem na rzecz powoda stosownego zadośćuczynienia. W żadnym razie nie doszło do ustalenia wpływu śmierci matki na stan psychiczny apelującego, a w efekcie na dalsze funkcjonowanie w życiu rodzinnym i osobistym. Skarżący podniósł, iż traumatyczne wydarzenia spowodowały u niego wystąpienie utrzymującej się nieprzerwanie nerwicy, co również uszło uwadze sądu meriti.

W dalszej kolejności powód wskazał, iż Sąd Rejonowy stanął na błędnym stanowisku, iż nie przysługuje mu prawo dochodzenia roszczeń z tytułu zadośćuczynienia za śmierć matki na podstawie przepisów kodeksu cywilnego obowiązujących w dniu zdarzenia, a więc przed dniem 3 sierpnia 2008 roku, kiedy to wprowadzono art. 446 § 4 k.c. Na poparcie swoich twierdzeń apelujący wskazał na jednolitą i ukształtowaną linię orzecniczą Sądu Najwyższego na gruncie nowego stanu prawnego, z której jednoznacznie wynika, iż najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 roku.

W końcowej części uzasadnienia apelacji skarżący wskazał na okoliczność, zgodnie z którą Sąd I Instancji opierając się na treści art. 448 k.c. powinien był zbadać, czy zostało naruszone dobro osobiste powoda i w razie potwierdzenia tej okoliczności zbadać zakres krzywdy doznanej przez powoda. Sąd ten nie uczynił jednak zadość temu obowiązkowi, a co

więcej dopuścił się naruszenia art. 227 k.p.c. oraz art. 217 § 1 k.p.c. oddalając wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego psychologa, mającej na celu wyjaśnienie zagadnień wymagających wiadomości specjalnych dotyczących stanu emocjonalnego powoda w związku ze śmiercią matki.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja jest zasadna, gdyż w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22; z 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, LEX nr 50750; z 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, LEX nr 519260; wyroki Sądu Najwyższego z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36; z 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635; z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). Co do zasady zatem przez pojęcie „nierozpoznania istoty sprawy” należy rozumieć nierozstrzygnięcie żądań stron, czyli niezalążnienie przedmiotu sporu.

W niniejszej sprawie powód domagał się zasądzenia na jego rzecz od strony pozwanej kwoty 50 000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią matki na skutek wypadku komunikacyjnego, opierając swoje roszczenie na okoliczności naruszenia jego dobra osobistego – a więc na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Zdaniem powoda do otwartego katalogu dóbr osobistych zalicza się również więzi rodzinne, w związku z czym na skutek pozbawienia życia jego matki przez zawinione działanie sprawcy wypadku skutecznie przysługiwało mu prawo do zwrócenia się z roszczeniem o zadośćuczynienie.

Sąd Rejonowy uznał, że podstawy takiej nie da się zbudować, albowiem tego rodzaju roszczenie jest skuteczne dopiero w odniesieniu do zdarzeń wynikłych od chwili wejścia w życie art. 446 § 4 k.c. wyrażającego wprost zasadę, zgodnie z którą sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Stanowisko to jest całkowicie błędne i pozostaje w sprzeczności z ukształtowaną w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych linią orzeczniczą interpretującą zastosowanie powołanych wyżej przepisów prawa materialnego, którą Sąd Okręgowy uznaje za słuszną i mającą zastosowanie również w realiach niniejszej sprawy.

W pierwszej kolejności należy wskazać na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2011 roku, w którym jednoznacznie wskazano, iż najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (wejście w życie art. 446 § 4 k.c.). Wprowadzenie art. 446 § 4 k.c. doprowadziło bowiem jedynie do zmiany w sposobie realizacji roszczenia przez skonkretyzowanie osób uprawnionych do jego dochodzenia oraz przesłanek jego stosowania (wyrok SN z 11 maja 2011 r., I CSK 621/10, LEX nr 848128). Przytoczenia wymaga również stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 9 czerwca 2012 roku, zgodnie z którym wprowadzenie do systemu prawnego art. 446 § 4 k.c. nie stanowi o powstaniu roszczeń o zadośćuczynienie w przypadku śmierci osób bliskich dopiero od momentu jego wejścia w życie, niewątpliwie zaś ułatwia dochodzenie tego roszczenia. Jednocześnie w przypadku osób, których dobro osobiste w postaci więzi rodzinnej naruszone zostało czynem niedozwolonym, który miał miejsce przed wejściem w życie tego przepisu, jedyną podstawą ich roszczeń o zadośćuczynienie jest przepis art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24 k.c. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 9 czerwca 2012 roku, I Aca 739/12, LEX nr 1223205).

Także w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 roku, III CZP 32/11 Sąd Najwyższy w sposób nie budzący wątpliwości stwierdził, że „sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. także wtedy, gdy śmierć nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 roku wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia”. Uzasadniając to stanowisko Sąd

Najwyższy podkreślił, że „osoba dochodząca zadośćuczynienia za spowodowanie śmierci osoby najbliższej nie jest poszkodowana jedynie pośrednio. Nie może być kwestionowane, że ten sam czyn niedozwolony może wyrządzać krzywdę różnym osobom. Źródłem krzywdy jest zatem czyn niedozwolony, którego następstwem jest śmierć. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, dla osób bliskich zaś jest to naruszenie dobra osobistego przez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Również zatem osoba dochodząca ochrony na podstawie art. 448 k.c. może być poszkodowana bezpośrednio i dochodzić naprawienia własnej krzywdy, doznanej przez naruszenie jej własnego dobra osobistego.

Nowelizacja art. 446 k.c. polegająca na dodaniu § 4 nie pozbawia najbliższych członków rodziny zmarłego możliwości dochodzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. także w wypadku, gdy czyn niedozwolony popełniony został przed dniem 3 sierpnia 2008 roku. Skutkiem nowelizacji jest możliwość dochodzenia przez nich tego roszczenia obecnie zarówno na podstawie art. 446 § 4 k.c. jak i art. 448 k.c., z tym, że na podstawie pierwszego z tych przepisów jest to prostsze z uwagi na ułatwienia dowodowe. Przed nowelizacją zaś jedyną podstawę dla roszczenia o zadośćuczynienie stanowił art. 448 k.c. i to zarówno dla najbliższych członków rodziny zmarłego, jak i dla innych podmiotów”. Wobec błędnego przyjęcia przez Sąd I Instancji, iż powodowie nie przysługuje w sprawie roszczenie oparte na normie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c., Sąd ten nie dokonywał ustaleń faktycznych koniecznych dla merytorycznego rozstrzygnięcia zasadności żądania opartego na tej podstawie prawnej. W szczególności nie analizował czy na skutek zdarzenia z dnia 17 stycznia 2005 roku doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, w postaci zerwanie więzi emocjonalnej jaka łączyła go z matką, nie badając skutków i wpływu tego zdarzenia na życie powoda. Zauważyć zaś należy, iż ustalając rozmiar krzywdy należy uwzględnić takie okoliczności, jak dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienie moralne i wstrząs psychiczny, rodzaj i intensywność więzi łączącej osobę bliską ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem odejścia osoby bliskiej, rola w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą, stopień, w jakim powód będzie umiał się odnaleźć w nowej rzeczywistości i zdolność jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011 roku, sygn. akt III CSK 279/10). Zadośćuczynienie ma bowiem na celu rekompensatę krzywdy spowodowanej przedwczesną, nagłą i niespodziewaną śmiercią bliskiego członka rodziny przez ułatwienie przystosowania się do nowej sytuacji. Ma również złagodzić cierpienie i ból wywołane stratą i umożliwić przezwycięzenie ujemnych przeżyć. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2010 roku, sygn. akt II CSK 94/10; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2010 roku, sygn. akt IV CSK 126/10; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 31 grudnia 2010 roku, sygn. akt III APa 21/10). Wszystkie wskazane okoliczności winny zatem zostać ustalone przez Sąd I Instancji w toku prowadzonego postępowania.

Mając zatem na uwadze fakt, że Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Chrzanowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c.).

Ref. SSR M. Gawron